

CENNETİN KOKUSU*

*Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.
Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.*

*Rabbi'srah lî sadrî, ve yessir li emrî, vahlu'l-
ukdeten min lisânî, yefkahû kavî, ve üfevvidü
emrî ila'llâh, inna'llâhe basîrun bi'l-ibâd...*

*El-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü
ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ
âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi- ihsânin ilâ
yevmi'd-dîn...*

*Emmâ ba'dü, fa'lemû eyyühe'l-ihvân... Feinne
efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve efdale'l-hedyi
hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi
ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ...
Ve külle muhdesin bid'ah... Ve külle bid'atin
dalâleh... Ve külle dalâletin ve sahibehâ fi'n-
nâr... Ve bi's-senedi's-sahîhi'l-muttasılı ile'n-
nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:*

رِيحُ الْجَنَّةِ تُوْجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ، وَلَا
يَجْدُ رِيحُ الْجَنَّةِ مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا بِعَمَلِ الْآخِرَةِ

(الديلمى عن ابن عباس)

RE. 292/3 (*Rîhu'l-cenneti tûcedü min hamsi
mieti âmin, ve lâ yecidü rîha'l-cenneti men
talebe'd-dünyâ bi-ameli'l-âhireh.*) *Sadaka
rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.*

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Muhterem cemaat-i müslimîn!

Râmûzü'l-Ehâdis isimli hadis kitabından Peygamber SAS Efendimiz'in ehâdis-i şerîfesini okumağa devam edeceğiz.

Dersimize başlamadan önce, evvelâ sevgili peygamberimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Hazretleri'nin, cümle enbiyânın, asfiyânın, evliyanın ruhları için; Peygamber Efendimiz'in ashabının, etbâının, sâdât ve meşâyihimizin ruhları için; eserin müellifi Ahmed Ziyâeddîn-i Gümüşhânevî Hazretleri'nin ruhu için ve bu hadis-i şerîflerin bize kadar gelmesinde emeği geçmiş olan ulemâ ve ruvâtın ruhları için; ve uzaktan, yakından bu hadis-i şerîfleri dinlemek üzere buraya teşrif eden siz kardeşlerimizin cümle geçmişlerinin ruhları için, bir Fâtihâ, üç İhlâs-ı Şerîf hediye edelim:

.....

a. Cennetin Kokusu Beş Yüz Yıllık Yoldan Gelir

İbn-i Abbas RA'dan rivâyet edildiğine göre, Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁶⁷

رِيحُ الْجَنَّةِ تُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ، وَلَا
يَجِدُ رِيحُ الْجَنَّةِ مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا بِعَمَلٍ الْآخِرَةِ

(الدَّيْلَمِيُّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ)

¹⁶⁷ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.271, no:3261; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.474, no:7492; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIII, s.149, no:12791.

RE. 292/3 (*Rîhu'l-cenneti tûcedü min hamsimieti àmin*) “Cennetin kokusu beş yüz yıllık gidiş mesafesi olan yerden beş yüz yıl insan yolculuk yapsa ne kadar yol alır, o kadar mesafeden duyulur.” Cennetin kendi içinde değil, o kadar yaklaştığınız zaman kokusu duyulur. Beş yüz yıllık mesafeden, beş yüz yıl gidince varılacak mesafeden cennetin kokusu duyulur. Demek ki, dışına da güzelliği, kokusu yayılıyor.

Pekiye ne olacak, hadis-i şerîfin arkasından dinleyelim:

(*Ve lâ yecidü rîha'l-cenneti men talebe'd-dünyâ bi-ameli'l- âhireh*) “Cennetin kokusunu hiç duymayacak.” Kim? (*Men talebe'd-dünyâ bi-ameli'l-âhireh.*) “Ahiretin ameliyle dünyayı talep eden.”

Yâni, bir insan bir işi bir tek sebepten yapar. Ya Allah'ın rızası için yapar. “Allah-u Teâlâ Hazretleri benden hoşnud ve râzı olsun!” diye yapar. “Ben onun kuluyum, bana bunca nimetleri var, o beni yarattı, o beni buraya gönderdi, o beni bu hale getirdi, o beni besledi. Ben yine dönüp ona gideceğim.” der ve sırf onun rızasını kazanmak için yapar. Bu makbul. Böyle olması lâzım!

إِلٰهِي أَنْتَ مَقْصُودِي، وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي

(*Îlâhî ente maksûdî ve rîdâke matlûbî*) “Yâ Rabbi! Benim maksadım, matlabım, isteğim, talebim sensin. Ben sadece senin rızanı istiyorum, başka bir şey talep etmiyorum.”

Bizim bayrağımız, elimizdeki bayrağımız budur. Allah'ın rızasından başka hiç bir şey istemiyoruz. Bizden hoşnut olsun, râzı olsun, kulum desin, el-hamdü lillâh! Başka artık bunun dışında, ne için yaparsan yap bir işi... Allah rızası için olmadıktan sonra, o ameli, o işi ne için yaparsan yap... Ahiret amelini. Yâni, namaz kılmak gibi, oruç tutmak gibi, sadaka vermek gibi, hayr u hasenât yapmak gibi... Herhangi bir ahirette sevabı umulacak ameli, dünya işini değil ahiret amelini, dünya maksadı, dünya menfaati cem etmek için bir insan yaparsa; beş yüz yıllık mesafeden kokusu duyulan cennetin içine girmek değil, kokusunu bile duyamayacak. Kokusunu bile duyamayacak. O kadar yakınına bile yanaştırmayacaklar. Kokusunu dahi koklatmayacaklar cennetin.

Neden? Allah'ın rızasını düşünerek yapmadı ahiret amelini, dünya menfaati karıştırdı. Namaz kıldı, başkaları görsün, gösteriş olsun da, işim iyi gitsin diye, amirim terfi ettirsin diye. Oruç tuttu, “Ne sofu adam!” desinler diye. Sadaka verdi, “Aferin, ne hayırsever zengin!” desinler diye. Şunu yaptı şöyle diye, bunu yaptı böyle diye... Allah rızası için olmadıktan sonra, işte böyle. Bunun neticesi ne? Bunun neticesi: Biz her işe başlarken, her işi yapmak bahis konusu olduğu zaman soracağız kendi kendimize, yoklayacağız kendimizi; ben bu işi neden yapıyorum?

Ebû Bekr-i Sıddîk RA diyor ki:

“—Karşımda yol çatallaştığı zaman; birisi bana dünya menfaati sağlayacak, yaparsam şu faydayı sağlayacağım, yapmazsam şöyle olacak...” Böyle yollar bazen insanın karşısında çatallaşır

ya, acaba öyle mi yapsam böyle mi yapsam diye düşünür insan. “Böyle yollar çatallaştığı zaman, ikiye ayrıldığı zaman, daima ahiret kârını düşündüm. Hiç dünya menfaatini düşünmedim. Şöyle yaparsam Allah beni daha çok sever, ahirette daha çok sevap kazanırım dediğim tarafı tercih ettim.”

“—E orada yoksulluk var, orada fakirlik var, orada sıkıntı var, orada şunu var, orada bunu var, orada canının yanması var insanın... vs. var.”

Ne olursa olsun...

Biz de bir işi yaparken, o işin bizim dünyamız için mi, ahiretimiz için mi faydalı olduğunu; daha doğrusu ahiretimize fayda mı sağlayacak, zarar mı verecek olduğuna bakmalıyız. Bir işin bizim ahiretimize faydası olacağına kânî olursak, Allah’ın seveceğine kânî olursak, ondan sevap kazanacağımıza kânî olursak, onu yapalım!

“—Ahirette bunda büyük tehlike var, zarar var... Herhalde bunun ziyanını çekeriz de bunu yine de —Allah affetsin— yapıyoruz.”

Olmaz!. Böyle bir şey bahis konusu ise, eğer dünyada kâr, ahirette zarar ihtimali varsa, onu yapmayalım! Bu nasıl anlaşılır? İnsan kendisini alıştırmalı, her işin başında o işin sonunu düşünmeğe insan kendisini alıştırmalı.

“—E nasıl düşüneceğiz?”

Bunun nasıl düşünülmesi gerektiğini büyüklerimiz düşünmüş de, bize bazı tavsiyelerde bulunmuş. O tavsiyeleri biz yaparsak, kendiliğinden düşünülür o.

“—Nasıl olur?”

Bize her işi yaparken besmeleyle yapmak emredilmedi mi? Emredildi. Besmele ne demek? “Bu hayırlı işe Rahmân ve Rahîm olan Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin adıyla başlıyorum.” İşin başında Allah-u Teâlâ’yı düşünüyoruz, rahmetini, merhametini düşünüyoruz, öyle başlıyoruz. İşte o besmele, bir çeşit niyet kontrolüdür aynı zamanda... Şerli bir işe besmele çekerse insan, daha büyük günaha girer. *Bi’smi’llâhi’r-rahmâni’r-rahîm* diye kumara başlanır mı? İçkiye başlanır mı? Kötü bir şeye başlanır mı? Olmaz! İnsanın besmelesi, kötü bir şeyden alıkoymalı, yâni onu yaptırtmamalı! Buradan kontrol mümkün olur.

Bunun gibi, her işi besmeleyle yapmalıyız. Besmele esnasında, o işin hayır mı, şer mi olduğunu düşünmeliyiz.

Müslüman kardeşlerim! Bir de her akşam bir muhasebe defteri tutalım! Her akşam, o gün akşama kadar kâr mı işledik, zarara mı uğradık? Bakkalda dükkânımızda bir hesap tutmuyor muyuz? Aldığımızı, verdiğimiz yazmıyor muyuz? Neden yazıyoruz?

“—Hesapsız kasap, ne bıçak bırakır ne masat!” diye, eskiler bir tekerleme söylemişler.

Hesap etmedi mi insan kâr edeyim derken ziyana uğrar da ondan.

Pekiye, dünyanın sermayesini kaybetmeyeyim diye hesap ediyorsun, düşünüyorsun da ahireti niye düşünmezsin? Ahiret daha mı az önemli? İnsanın asıl ahireti düşünmesi lâzım! O halde,

akşam oldu mu, yatağa yattığımız zaman veya akşam şöyle etrafımız tenhalaştığı zaman:

“—Bugün ben ne yaptım? Sabahleyin sabah namazına kalkabildim mi? Kalktım elhamdü lillah. Ondan sonra şunu yapabildim mi? Filanca yere gittim. Şu işi yaptım. O iyi olmadı...” filan diye yaptığımız iyi şeyleri, kötü şeyleri bir düşünelim!

Çünkü bir tavsiye var, buyruluyor ki bize:¹⁶⁸

حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا!

(*Hàsibû enfüseküm kable en tuhàsebû*)
“Muhasebeye, hesaba çekilmezden önce, siz kendi muhasebenizi kendiniz yapın. (*Zinû a’mâleküm kable en tûzenû*) Amelleriniz ahiret olup da, iş işten geçtikten sonra, mahşer yerinde tartılmazdan evvel, siz amellerinizi tartın!” diye emir buyrulmuş.

Bu tavsiye bize yeter aslında. Yâni sadece bu hadis-i şerif bizim hayatımızı tanzime yeter.

¹⁶⁸ Tirmizî, *Sünen*, c.V III, s.499, no:2383; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V II, s.96, no:34459; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.103, no:306; İbn-i Esîr, *Üsdü’l-Gâbe*, c.I, s.828; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXXIV, s.314; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.I, s.52; Ebû Abdurrahman es-Sülemî, *Tefsir*, c.I, s.384, İsrâ, 17/16; İbn-i Ebi’d-Dünyâ, *Muhàsebetü’n-Nefs*, c.I, s.22, no:2; Hz. Ömer RA’dan.

İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXX, s.302; Hz. Ebûbekir RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.XV I, s.188, no:44203; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XXV I, s.433, no:29408.

b. Babanın Rızası

Bu ikinci hadis-i şerîfte Peygamber ASS Efendimiz babaya itaati, babanın gönlünü almanın önemini bize öğretiyor. Buyuruyor ki:¹⁶⁹

رَضِيَ الرَّبُّ فِي رِضَى الْوَالِدِ وَسَخَطُ الرَّبِّ فِي
سَخَطِ الْوَالِدِ

(ت. حب. ك. خ. عن ابن عمرو)

RE. 292/4 (*Rıda'r-rabbi fî rıda'l-vâlidî, ve sahatu'r-rabbi fî sahati'l-vâlid.*) *Sadaka rasûlü'llâh.*

(*Rıda'r-rabbi*) “Mevlânın, Rabbimizin, hâlıkımızın, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin rızası (*rıda'l-vâlidî*) babanın rızasıdır. (*Ve sahatü'r-rabbi*) Rabbimiz Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin kızgınlığı, (*fî sahati'l-vâlidî*) babanın kızgınlığındadır.”

Şimdi burada tabii birkaç mesele var, onları kısaca söyleyiverelim. Bir kere baba diyor. Neden anne demedi de , baba dedi? Biraz düşünecek olursak, baba çabuk kızar insana. Anne nin kalbi yumuşaktır, şefkatlidir, evlâdının kusurunu görmez. Kusurlu da olsa, gene evlâdım der, bağrına basar. Anne biraz daha müsâmahakâr olur. Yüz verir çoluk çocuğa... Baba biraz daha ciddi olur. Ölçü o oluyor.

¹⁶⁹ Tirmizî, *Sünen*, c.V II, s.122, no:1821; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV , s.168, no:7249; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.14, no:2; Bezzâr, *Müsned*, c.V I, s.376, no:2394; Beyhakî, *Şuabü'l-İmân*, c.V I, s.177, no: 7829; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l- Evliyâ*, c.V III, s.215; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XX; s.133; Zehebî, *Tezkiretü'l-Huffâz*, c.II, s.717, no:729; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XII, s.10; Abdullah ibn-i Amr RA’dan.

Ötekisi hassas olduğu için, hissî olduğu için, babayı zikretmiş Peygamber SAS Efendimiz. Demek ki babamızın gönlünü almağa çalışacağız, babamızın gönlünü hoş etmeğe çalışacağız.

Zaten daha önceki derslerde geçmişti ki:

“—Anası babası sağ iken ona yetişmiş de onlara hizmet edip duasıyla cenneti kazanamamış olanın burnu yerde sürtsün.” demişti Peygamber Efendimiz, hadis-i şerîfte.

Burnu yerde sürtmekten maksat, yâni çok pişmanlık duyacak, vah yazıklar olsun, dövünecek yâni o kimse.

Demek ki, annenin babanın sağlığı, insan için bir fırsattır. Evlât olarak onun ezâsına, cefâsına —varsa şâyet— sabrederek, babasının hoşnudluğunu kazanmağa çalışması lâzım!

Fakat, buradaki bu baba ifadesine rağmen, yine de başka hadis-i şerîflerde vardır ki, orada anne-baba beraber zikredilmiştir. Yâni, “Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin rızası, ana- babanın rızasına bağlıdır.” diye de zikredilmiştir. Buradan anlaşılıyor ki; “Babayı hoşnut et, anneyi kırabildiğin kadar kır!” mânâsı yok. Yâni onu dinlemeğe lüzum yok mânâsına değil burada. Bu hadis-i şerîften çıkan ders babaya fazlaca itibar etmek, hürmet etmek gerektiği. Ama, anaya da hürmet göstermek lâzım!

Hatta bir hadis-i şerîfi hepimiz tanırız, meşhur olmuştur ki:¹⁷⁰

الْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ

(القضاعي، خط. فى الجامع عن أنس)

RE. 200/16 (*El-cennetü tahte akdâmi'l-üm-mehât*) “Cennet anaların ayakları altındadır.”

El-hamdü lillah! Yâni bir insanın eğer annesi, babası sağsa, çok büyük bir nimete mazhar demektir. Onlar vasıtasıyla ce nneti kazanması mümkün olur. Mesele açık olduğuna göre, öbür hadis-i şerîfe geçiverelim!

c. Güney Rüzgârı

Ebû Hüreyre RA’dan rivâyet edildiğine göre, Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁷¹

¹⁷⁰ Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.102, no:119; Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.II, s.116, no:2611; Hatîb-i Bağdâdî, *el-Câmiü’l-Ahlâk*, c.IV , s.461, no:1714; Ebü’ş-Şeyh, *el-Fevâid*, c.I, s.26, no:25; Ebü’ş-Şeyh, *Tabakâtü’l-Muhaddisîn*, c.IV , s.19, no:1034; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.V I, s.348, no:347; İbn-i Hacer, *Lisânü’l-Mîzân*, c.V.I, s.128, no:442; Abdullah ibn-i Abbas RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.XV I, s.461, no:45439; *Keşfü’l-Hafâ*, c.I, s.335, no:1078; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.XII, s.80, no:11476.

¹⁷¹ Deylemi, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.II, s.271, no:3262; İbn-i Adiy, *Kâmil fid- Duafâ*, c.V II, s.267; Ebu Hüreyre RA’dan.

Kenzü’l-Ummal, c.III, s.602, no:8117; *Camiü’l-Ehadis*, c.XIII, s.149, no:12792.)

رِيحُ الْجَنُوبِ مِنَ الْجَنَّةِ، وَهِيَ الرِّيحُ اللَّوَّاحُ
الَّتِي ذَكَرَ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، فِيهَا مَنَافِعُ لِلنَّاسِ؛
وَالشَّمَالُ مِنَ النَّارِ، تَخْرُجُ فَتَمُرُّ بِالْجَنَّةِ فَيُصِيبُهَا
نَفْخَةٌ مِنْهَا، فَبَرْدُهَا مِنْ ذَلِكَ

(ابن أبي الدنيا في كتاب السحاب، وابن جرير وأبو الشيخ في العظمة؛ وابن مردويه عن أبي هريرة)

RE. 292/5 (*Rîhü'l-cenûbü mine'l-cenneh, ve hiye
er-rîhü'l- levâkiu'l-letî zekera'llâhu fî kitâbihî,
ve fîhâ menâfiu li'n-nâs; ve's- şimâli mine'n-
nâr, tahrucu fetemurru bi'l-cenneti feyusîbuhâ
nefhatün minhâ, feberdühâ hâzâ min zâlik*)

“Cenub rüzgârı cennettendir.” buyuruyor. Arabistan’da o mıntıkaya mahsus, dört belli başlı rüzgâr var: Şimâl rüzgârı, Cenûb rüzgârı, Safâ rüzgârı ve Buğz rüzgârı. Dört istikametten esen dört rüzgâr var.

“Cenûb rüzgârı cennettendir ve bu rüzgâr Kur’an-ı Kerim’de zikredilen *levaki*’ vasfıyla yâni ilkah edici, meyvaları öldürücü, erginleştirici rüzgâr diye bildirilen faydalı rüzgârdır ve onun içinde insanlar için pek çok fayda vardır. O rüzgâr estiği zaman, insanlar o rüzgârın birçok faydalarını görürler.

Şimal rüzgârı ise cehennemdendir, oradan çıkar ve cennete uğrar da oradan bir böyle nefes bir şey alır ve ondan serinler biraz. Serinliği ondan dolaydır. Aslında şiddetli, sert, zararlı bir rüzgârdır.

Öğle üzeri güneşe çıkmayı da, Peygamber Efendimiz bir başka hadis-i şerîflerinde yasaklamış. Gündüz şey yapmayın çünkü öğlenin sıcaklığı cehennemden ateşindendir diye zikretmiş. O günkü Arabistan için fevkalâde mühim tavsiyeler bunlar. Yâni o şiddetli güneşin altında, insan o güneşin ultraviyole ışınlarıyla, şeyleriyle çarpılır. Hemen dosdoğru buzların arasına. Buzların içine yatırmazlarsa, soğutturulması dahi mümkün olmaz.

Diğer hadis-i şerîfe geçiyoruz:

d. İmama Uymanın Usulü

Ebû Bekre RA'dan rivâyet edilmiş. Şerhte Ebû Bekir diye zikrediyor ama herhalde te'si düşmüş. Bu Ebû Bekr-i Sıddîk değil, sahabilerden bir başka zât. Ona buyurmuş ki Peygamber Efendimiz:¹⁷²

زَادَكَ اللهُ حِرْصًا وَلَا تَعُدُّ

(ع.ب. حم. خ. د. د. ن. ح. ب. ق. ش. د. د. ر. ط. ح. صف. بر. غ. عن أبي بكر؛ إنه انتهى إلى النبي عليه السلام)

.وهو راعٍ فرَكَعَ قبل أن يصل إلى الصف، فقال فذكره.

RE. 292/6 (*Zâdeke'llàhu hırsan ve lâ teud*) *An ebî bekrete radiya'llàhu anh.*

¹⁷² Buhari, *Sahih*, c.III, s.250, no:741; Ebu Davud, *Sünen*, c.II, s.331, no:585; Nesei, *Sünen*, c.III, s.401, no:861; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V , s.39, no:20421; İbn-i Hibban, *Sahih*, c.V , s.568, no:2194; Taberani, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.349, no:2196; Nesei, *Sünenü'l-Kübra*, c.I, s.302, no:943; Bezzar, *Müsned*, c.II, s.41, no:3561; Tayalisi, *Müsned*, c.I, s.118, no:876; Beyhaki, *Sünenü'l-Kübra*, c.II, s.90, no:2415; Begavi, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.87; Tahavi, *Müşkilü'l-Asar*, c.XII, s.247, no:4854; Ebu Bekre RA'dan.

Kenzü'l-Ummal, c.V II, s.645, no:20701; *Camiü'l-Ehadis*, c.XIII, s.186, no:12890.

(*Zâdeka'llàhu hırsan*) “Allah senin hırsını arttırsın.” Neye hırsını? “Allah’ın sevabını kazanmak hususunda, Allah’ın rızasını kazanmak hususundaki gayretini, hırsını, sevap talebi, duygunu ziyadeleştirsin ama sakın bir daha yapma!”

Neyi yapmayacak?

Bu zât namaz vaktinde camiye girmiş, cemaat namaza durmuş daha önceden. Ondan sonra, bakmış rekâtı kaçırarak; rekâtı kaçırmayayım diye, girdiği yerde imama uyuvermiş. Uzakta, yâni safların olduğu yere kadar gelmeden, orada duruvermiş. Neden? Rekâtı kaçırmayayım diye...

Bir rekât ne zaman kaçır? İnsan rükûya yetişir de, *Sübhàna'llàh* diyebilecek kadar rükû etmiş durumda, belini eğmiş durumda durabilirse; bir *Sübhàna'llàh* diyecek kadar zaman imamla müşterek durabilmişse, o rekâta yetişmiş sayılır. Ona yetişemedi de, “*Semia'llàhu lîmen hamideh*” dediği zaman yetiştiyse, o rekât tamamlanmadı.

“—Efendim ben secdelerine yetiştim...”

Olsun. O rekâta artık yetişemedi. Onu imam selâm ve rûkûdan sonra, tamamlayacak.

Şimdi böyle bir rekât kaçırmayayım diye, olduğu yerde kılıvermiş. Mekruhtur böyle uzaktan durmak. Yâni namaz da olmaz değil ama, olmuş. Olmadı, yeniden kıl derdi. Namaz o lmuş ama, böyle yapma diyor. Yâni, “Sevap durumunu düşünmek iyi ama, bir daha böyle yapma!” buyurmuş Peygamber SAS Efendimiz.

Cami adabıyla, imama uyma âdâbıyla ilgili bir hadis-i şerîf.

Üzerinde daha fazla durmadan, öbür hadis-i şerîfe geçelim.

e. Kabirleri Ziyaret Et!

Ebû Zerr-i Gıfârî RA, muhterem, ashâb-ı suffeden, ilk müslümanlardan, mübarek, Peygamber Efendimiz'in ashâbından zât-ı celîl. Peygamber Efendimiz bakın buna neler tavsiye eylemiş:¹⁷³

زُرِ الْقُبُورَ تَذْكُرُ بِهَا الْآخِرَةَ، وَاغْسِلِ الْمَوْتَى فَإِنَّ
مُعَالَجَةَ جَسَدٍ خَاوٍ مَوْعِظَةٌ بَلِيغَةٌ، وَصَلِّ عَلَى
الْجَنَائِزِ لَعَلَّ ذَلِكَ يَحْزُنُكَ فَإِنَّ الْحَزِينَ فِي ظِلِّ
اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَتَعَرَّضُ لِكُلِّ خَيْرٍ

(ك. عن أبي ذرٍّ)

RE. 292/7 (Zürî'l-kubûra tezekker bihe'l-âhirete, va'ğsili'l-mevtâ feinne muâlecete cesedin hâvin mev'izatün belîğatün, ve salli a le'l- cenâizi lealle zâlike yahzunûke, feinne'l-hazîne fî zılli'llahi yevme'l- kıyâmeti yetearradu külle hayr)

(Zürî'l-kubûra) “Kabirleri ziyaret eyle.” Neden? (Tezekker bihe'l-âhirete) “O ziyaret sebebiyle, o kabirlere bakıp ahireti hatırlarsın da, onun için.”

¹⁷³ Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.533, no:1395; Beyhaki, *Şuabü'l-İman*, c.V II, s.15, no:9291; Ebu Zerri'l-Gıfârî RA'dan.

Kenzü'l-Ummal, c.XV , s.649, no:42568; *Camiü'l-Ehadis*, c.XIII, s.187, no:12894.

Demek ki, insanın ahireti unutulması büyük tehlike. İnsanın dünyaya dalması... Dünya zaten süslüdür. Kendisini böyle bir koca karının süslenip allanıp pullanıp şey yaptığı gibi kocamış bir dünya ama süsler. Onun için herkes peşine takılıyor:

“—Ah şu apartmanı ben alayım, şu dükkan benim olsun, şu kadar para benim olsun...” bilmem ne...

Derken o hırsıyla, onun peşinde dünyayı talep için uğraşıp dururken, bazı tehlikeler meydana geliyor, ahiretini kaybedebiliyor insan. Onun için, ahireti hatırlaması lâzım insanın.

Ahireti insana neler hatırlatır? Ahireti insana, evvelâ beş vakit namaz hatırlatıyor. Namaz bir zikir ibadetidir.

أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي

(طه: ١٤)

(*Ekımi's-salâte li-zikrî*) “Benim hatırlanmam, hatırdaki tutulmam, benim zikrim, benim yâdım için, beni anmak için namaz kıl!” (Tâhâ, 20/14) diyor Allah-u Teâlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerim'de.

Namaz bir hatırlatma, hatırlama ibadetidir. İnsan kulluğunu hatırlıyor, Mevlâsını hatırlıyor... Günün belli saatlerinde , dönüm noktalarında, belli vakitlerinde... Sabahleyin güneş yeni doğmuş, başlıyorsun çalışmaya, o zaman bir namaz kılıyorsun. Öğle üzeri bir namaz kılıyorsun. İkindide faaliyetin tam kesif olduğu, işlerin çok olduğu, insanın dünyaya, ticarete daldığı zamanda bir namaz kılıyorsun, akşam güneş batarken bir namaz kılıyorsun. İşte yatmadan evvel bir yatsı namazı kılınıyor...

Bunların hepsi insana Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni hatırlatır ve insanı hakka yöneltir.

Onun için, her namaz kendisiyle bir önceki namaz arasındaki günahlara keffarettir. Her namaz bir evvelki namaza kadar olan şeyleri affettirir insana ve insana ahireti hatırlatıcı şeylerdir. Başka neler hatırlatır? Hasta ziyareti insana hatırlatır.

Bir yaşlı hacı teyzemiz, Valide hanımımızı ziyarete gitmişler de bizim evdekiler üzölmüşler çok acı durumda. Allah sabır versin, ecir versin, hayat hayırlı olduğu müddetçe ömür versin, sıhhat afiyet versin, çektirmesin... O zaman dünyanın boşluğunu daha iyi anlıyor insan. İğneyi, oyayı, ipliği vs.yi böyle dünyaya fazla dalıp ziynete fazla şey yapmayı bırak diye tavsiye ediyor. Ziyaret etmiş, bırak diyor. Neden? Dünyanın boşluğunu gösterdi hastanın o hali, sıhhatinin kıymetini gösterdi, bir de dünyanın gelip geçici olduğunu hatırlattı insana. Bu da hatırlatır.

Bir de ölümlü düşünmek, insana ahireti hatırlatır. Onun için Peygamber SAS Efendimiz:¹⁷⁴

ذِكْرُ الْمَوْتِ صَدَقَةٌ،

(Zikrü'l-mevti sadakatün) “Ölümlü düşünmek sadakadır.” buyurmuştu, evvelki haftalarda geçti.

Fakirin avucuna bir para vermişsin gibi sevap kazanır insan, ölümlü düşündü mü... Çünkü bu dünyanın bir fırsat olduğunu bilir de ahirete ona göre hazırlanır.

Burada da, kabir ziyaretini tavsiye ediyor Peygamber Efendimiz. O da ahireti hatırlamaya sebep olduğu için.

“—Kabirleri ziyaret et, onunla ahireti hatırlarsın.” diyor. O halde kabir ziyaret etmek, mezarları ziyaret etmek yasak değildir, yanlış değildir, doğrudur.

Bir ara Peygamber Efendimiz ashâb-ı kirâm yanlışlık yapmasın, yetişme çağında, başka fikirler akıllarına gelmesin diye:

“—Kabirleri ziyaret etmeyin!” demiş.

Ondan sonra da buyurmuş ki:

“—Ben sizi kabir ziyaret etmekten bir ara men etmiş idim.

Şimdiden itibaren buyurun, kabirleri ziyaret edebilirsiniz.”

Demek ki kabir ziyareti var. Cuma günü insan meselâ büyüklerinin, akrabalarının, anne babasının yakınlarının kabirlerini ziyaret ederse, eder. Bayram günlerinde meselâ, bayram günlerinin âdâbındandır ki, insan o mübarek günlerde gidecek, o geçmişlerinin de kabirlerini ziyaret edecek. Onlarla da bir çeşit bayramlaşma gibi oluyor. Cuma günü de öyle. Demek ki kabir ziyareti İslâm’da var. Bazı mezhepler kabir ziyaretini iyi görmüyorlar, o doğru değil.

¹⁷⁴ *Keşfü’l-Hafâ*, c.15, s.1366, no:43584; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XIII, s.40, no:12503.

(*Va'ğsili'l-mevtâ*) Şimdi bir şey daha tavsiye ediyor: “Ölüleri yıka, gasleyle.” Ölü yıkamaya gasl derler. İnsanın kendi vücudunu yıkamasına gusül derler. “Ölüleri yıka; (*feinne muâlecete cesedin hâvin*) çünkü, ruhu gitmiş, boşalmış bir cesedin son hizmetlerini yapmak, onu yıkayıp techiz ve tekvin eylemek, (*mev'izatün belîğatün*) özet halinde, tesirli, güzel söylenmiş bir nasihattır.”

Onu öyle insan yıkarken, temizlerken; “Yâ bu hal bir gün benim de başıma gelecek!” der de, hırsı bırakır, tamaı bırakır, riyâyı bırakır, kötü huyları bırakır; Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin istediği yola yönelir. Peygamber Efendimiz buyuruyor, “Belîğ bir öğüt, vaazdır.” diyor.

Hazret-i Ömer RA, yüzüğünün taşına yazı yazdırmış. Yüzüğün taşına yazı yazdırırlarmış eskiden, onu basarlarmış mühür diye. Mühre yazdırmış ki:¹⁷⁵

¹⁷⁵ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V II, s.353, no:10556; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.302, no:1410; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *el-Yakîn*, c.I, s.117, no:31; İbn-i Asâkir, *Ta'zîyetü'l-Müslim*, c.I, s.50, no:63; Ammâr ibn-i Yâsir RA'dan.

Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.217; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.III, s.194; Ebü'd-Derdâ RA'dan.

Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.37, no:148; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

İbn-i Abdi'l-Ber, *el-İstîâb*, c.I, s.354; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XXI, s.323; İbn-i Hacer, *Tehzîbü'l-Tehzîb*, c.V II, s.386; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXIV, s.260.

Kenzü'l-Ummâl, c.XII, s.804, no:35818; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.928, no:1933.

كَفَى بِالْمَوْتِ وَاعِظًا يَا عُمَرُ!

(Kefâ bi'l-mevti vâizan yâ umer!) “Ey Ömer! Ölüm sana vaiz olarak yeter.” Yâni, ille camiye gidip de hatip efendiyi, vaiz efendiyi dinlemeğe lüzum yok. İbret al, bak etrafındaki ölenleri gör; o sana en güzel vaiz olarak kâfî, seni yola getirmek için yeter. Tabii, bir de vazifedir. Bir müslümanın cenazesi ortada kaldı mı, o beldenin bütün müslümanları mes’uldür. Kimse yıkamamış, kimse bakmamış, kalmış olduğu yerde... Hepsinin yakasına yapışılır, “Niye bu müslüman kardeşinize son vazifesini yapmadınız?” diye mes’ul olurlar.

Onun için, müslümanın cenaze yıkamasını bilmesi lâzım! Cenaze nasıl kefenlenir, nasıl hazırlanır, nasıl şey yapılır, onu bilmesi lâzım!

Bak ben hatırlıyorum bizim fakülteden mezun bir talebemiz vardı, Fransa’ya tahsile gitti. Zehirlenmiş, ölmüş, Havagazını iyi kullanamamış demek ki; dairesinde zehirlenmiş, ölmüş. O zamanlar böyle müslüman işçiler çok değil Avrupa’da.

“—Haydi kardeşinizin son hizmetini yapın!” demişler.

O demiş, “Ben bilmem!”, öbürü demiş “Ben bilmem!” Oradaki kimseler, İslâmî usule göre onun defnedilmesi için ge rekli te chiz ve tekvin hazırlıklarının yapılmasını bilememişler. Gelmiş de papazlar kaldırmış. Papazlar kendi usullerine göre kaldırmış götürmüş.

Onun için her müslümanın az çok bilmesi lâzım! Evet soğuk bir şey ama, ne yapalım hepimizin başına gelecek. İşte bunun faydaları da var. Bunları öğrenmesi lâzım!

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki devam ederek:

(*Ve salli ale'l-cenâizi*) “Cenazeler üzerine namaz da kılınız.” Cenaze namazı mâlûm, dört tekbirli, ayakta eda edilen, dua mahiyetli bir çeşit namazdır. “O namazları da kılın!” diyor Peygamber Efendimiz. (*Lealle zâlike yahzunüke*) “Mümkündür ki senin o namazı, cenaze namazını kılman, sana hüznün verir, mahzunluk verir, gönlün kırılır, mahzunlaşırsın, bu dünyaya karşı rağbetin azalır. Şöyle bir yüzün buruşur, alnın kırışır. (*Feinne'l-hazîne*) Çünkü mahzun kimse, (*fî zılli'llahi yevme'l-kıyâmeti yetearradu külle hayr*) her türlü hayra mazhar olur. Arş-ı A'lâ'nın altında, kıyamet gününde gölgelerler mahzun kimseyi.”

Bak İslâm'ın tavsiyeleri böyle işte. İslâmiyet böyle, göbeğini gere gere gülmeyi sevmiyor. Duygusuz, vurdumduymaz, kendi keyfine bakan, hiç kimsenin kalbiyle, derdiyle dertlenmeyen, kah kah kah ömür geçiren insanı sevmiyor. Bak ne diyor Peygamber ASS Efendimiz:

“—Belki sen cenaze namazını kılınca, bu kıldığın namaz seni mahzunlaştırır. Şöyle gönlün bir kırıklaşır. (*Feinne'l-hazîne fî zılli'llâhi yevme'l-kıyâmeti*) Muhakkak ki, mahzun olan kimse kıyamet gününde Arş-ı A'lâ'nın gölgesi altındadır.”

Gönül kırıklığı, boynu büküklük, mahzunluk, düşüncelilik İslâm'da önemli. Düşünceler doluyor, insanın ağzının tadı kalmıyor tabii, mesuliyetlerini hatırlayınca ve o zaman da daha ciddi bir insan olunuyor. Daha faydalı bir insan oluyor muhitine. Ve o mahzunluk, insana her türlü hayrı kazandırıyor.

f. Kardeşlerinizi Ziyaret Edin!

Yeni bir hadis-i şerîfe geçtik. Peygamberimiz SAS Efendimiz, Hazret-i Aişe Validemizin bize nakleylediğine göre, buyurmuş ki:¹⁷⁶

زُورُوا إِخْوَانَكُمْ، وَسَلِّمُوا عَلَيْهِمْ، وَصَلُّوا، فَإِنَّ
لَكُمْ فِيهِمْ عِبْرَةً .

(طس. والديلمي عن عائشة)

RE. 292/8 (*Zûrû ihvâneküm*) “Müslüman kardeşlerinizi ziyaret ediniz! (*Fesellimû aleyhim*) Onların yanına girdiğiniz zaman, ‘*Es- selâmü aleyküm!*’ deyin, onlara dünyada, ahirette selâmetlik, Allah’ın hayırlarını istemek, belâlardan, gamlardan, hastalıklardan uzak olmayı temennî mânâsı taşıyan selâm veriniz.”

¹⁷⁶ Taberani, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.V , s.243, no:5209; Deylemi, *Müsnedü’l- Firdevs*, c.II, s.294, no:3341; Heysemi, *Mecmaü’z-Zevaid*, c.III, s.187, no:4308; Hz. Aişe RA’dan.

Kenzü’l-Ummal, c.IX, s.40, no:24830; *Camiü’l-Ehadis*, c.XIII, s.195, no:12915.

Selâmın mânâsı çok derin İslâm'da. Bazı kimseler kızıyorlar bize, *Selâmün aleyküm* dedin diye ama, selâmın çok geniş bir mânâsı var. Sadece meselâ günaydın desen, evet bu günün aydın olsun demiş oluyorsun. Aydınlık... E aydınlık olacak da ne olacak, akşama kararacak. Ne yapsan gene kararacak. Güneş gidince kararacak. Yâni onu öyle demekte bir şey yok...

Ama, "*Es-selâmü aleyküm!*" deyince, "Allah'ın selâmeti üzerine olsun!" demek; yâni "Hem hastalıklardan uzak ol, hem her türlü gamlardan, kederlerden uzak ol; hem de ahiret saadetine seni Allah erdirsin, ahiret saadetine selâmetine nail olasın..." diye, böyle bu dünyadan tâ ebediyete kadar, birçok hayır temennîlerini ihtiva eden kısa bir cümle.

Onun için, hor hakir görülme iyi olur ama, bizim memlekette maalesef bu bir dil meselesi yapıldı, bir çekişme meselesi yapıldı. "*Es-selâmü aleyküm!*" deyince "Sen Arap mısınız?" diyor. Arap değilim ama müslümanım. Bizim örfümüzde, bizim dinimizde nasıl namaza dururken, "*Allâhu ekber!*" diyorsak; karnımız doyduğu zaman, "Çok şükür, el-hamdü lillâh!" diyorsak; onun gibi bir tabir bu. Yâni bu tabiri hoş gör, mânâsının güzelliğini düşün, sev...

Günaydın, tünaydın deyince küçük bir tavsiyede, küçük bir hayır tavsiyesinde bulunmuş oluyorsun. Ötekisi çok daha büyük, çok daha faydalı bir şey. Bir hayır dua... Çok derin mânâsı var.

Demek ki, "Kardeşlerinizi ziyaret edin ve onlara selâm verin; (ve sılû) onlarla bağlarınızı,

münasebetlerinizi devam ettirin!” Yâni, onlarla alakayı kesmeyin, dargınlaşmayın, küsüşmeyin, aranızı soğutmayın, ziyaretleri kaldırmayın... Altı ay olmuş, bir sene olmuş, iki sene olmuş gitmiyorsun, görmüyorsun, birbirinizi unutmuşunuz... Öyle yapmayın yâni. “Ziyaretleşin, birbirinize selâm verin, selâmetini temennî edin!” buyuruyor Peygamber Efendimiz. (*Feinne leküm fîhim ibreten*) “Çünkü, sizin için onlarda ibret vardır.” Yâni, onları ziyaret etmekte pek çok faydalar vardır.

Bu hadis-i şerîfin şerhini ben baştan sona okudum. Bu sonunda ibret dediği için, insanın hatırına geliyor ki, acaba ahirete irtihal etmiş olan kardeşlerimizi mi ziyaret edelim? Kabir ziyareti mi gene buradaki tavsiyede?

“—Onları ziyaret edin ve onlara selâm verin, onlarla bağlantınızı devam ettirin, çünkü onlarda ibret vardır.” gibi bir mânâ.

Onu söylemiyor şerhte. Demek ki canlı insanlar. Yâni hayatta olan kardeşlerimizi de ziyaret öyle. Ölüler için de, zaten daha önceki hadis-i şerîfte de geçmişti. Vefat etmiş kimseleri de ziyarette fayda var. Onlara da selâm verilir.

Peygamber SAS Efendimiz, Bedir şehidlerinin yanından geçerken hep onları selâmlardı. Ondan sonra Baki’ denilen bir kabristan var, oradan geçerken selâm verirdi:

“—Allah’ın selâmı sizin üzerinize olsun, ey müslüman insanların yurdu, diyârı! Siz bizden önce ahirete irtihal ettiniz, biz de inşaallah mü’min kimseler olarak, Allah’ın nimetine

mazhar, onunla müjdelenmiş kimseler olarak size erişeceğiz, ulaşacağız. Allah-u Teâlâ Hazretleri’nden sizin için de, bizim için de afiyet talep ederim.” diye söyleyerek, onlara dua ederek, öyle geçerdi Peygamber Efendimiz.

Onun için, kabirlerden geçerken onlara dua etmeliyiz. Çünkü insanın ruhu devamlıdır. İnsanın cesedi çürüyor. İnsanın ruhu devamlı. O kabirleri bomboş sanmayın! İnanmıyor muyuz ahirete?

Birisini anlattılar... Bana anlatan temyiz hakimlerinden. Yâni öyle lalettayin tahsilsiz bir kimse de değil. Temyiz hakimi. Kastamonu’da beraber gidiyorduk bir arabada, söyledi, dedi ki:

“—Bir keşf ü keramet sahibi kimse varmış, birisiyle gidiyormuş. Tabii, mezar gördükçe, kendisi selâm verip dua ediyormuş. Mezardaki kimselerin, hiç selâm vermeden geçen kimseye, böyle lânet ettiğini hissediyormuş. Bunu da nakletmiş ona...”

Tabii bunu herkes kabul eder etmez, ayrı da; gören için bu bir delildir, mühim bir şeydir. Yâni demek ki, onlar da selâmı bekliyorlar. Hani yolda kenarda bir arkadaşı otursa insanın da, insan ona selâm vermeden geçse, nasıl olmaz. Onlar da bir dua, bir hayır talebi, bir selâm beklerler yâni.

Fakat bu hadis-i şerifte ille böyle vefat etmişler için bir kayıt yok. Hayatta olanlar için de bu tavsiye cârî... Hatta bu hadis-i şerifin izahında, Peygamber Efendimiz’den bir hadis-i şerîf daha

rivâyet ediyor müellif merhum, Ebû Hüreyre RA'ın rivayetine göre. Onu da nakledelim mevzuyla ilgili olduğu için:¹⁷⁷

(*Zâre racülün ehan lehû fî karyetin*) “Adamın birisi...” Ama sàlih bir insan, sàlih bir kimse, hikâyenin sonundan öyle anlaşılıyor. Allah'ın sàlih kullarından bir kimse, bir köydeki bir arkadaşını ziyarete gitmiş.

(*Feersada'llàhu lehû meleken alâ müdrecetihî*) Allah-u Teâlâ Hazretleri onu tarassut etsin, onu gözlesin diye, bir melek göndermiş, onun yolu üzerine bir melek çıkartmış. İnsan suretinde melek, onun karşısına dikilmiş. (*Fekàle: Eyne türîdü*) “Nereye gidiyorsun?” diye sormuş o melek, o yoldaki arkadaşına doğru ziyarete giden kimseye.

(*Kàle: Ehan lî fî hâzihi'l-karyeh*) “Şu köyde benim bir arkadaşım var, kardeşim var, müslüman kardeşim var, onu ziyarete gidiyorum.” demiş.

(*Fekàle: Hel lehû aleyke min ni'metin terubbühâ*) “Onun sana yapmış olduğu bir iyilik var da, onun mukabelesinde mi gidiyorsun; iyiliğe bir karşılık olsun, onun mukabelesini yap ayım diye mi gidiyorsun onu ziyarete?”

¹⁷⁷ Müslim, *Sahîh*, c.XII s.488 no: 4656; Buhari, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.128, no:350; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.2 s. 482, no: 10252; Beyhaki, *Şuabü'l- İman*, c.V I, s.488, no:9004; İbn-i Asakir, *Mu'cem*, c.1 s. 417, no: 853; İbn-i Ebi Şeybe, *Musannef*, c.XIII, s.190, no:35364; Begavi, *Şerhü's-Sünneh*, c.V I, s.292; Tahavi. *Müşkilü'l-Asar*, c.V III, s.292, no:3201; Abdullah ibn-i Mübarek, *Müsned*, c.I, s.5, no:4; İshak ibn-i Rahaveyh, *Müsned*, c.I, s.114, no:27; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummal, c.IX, s.7, no:24663; *Camiü'l-Ehadis*, c.IX, s.34, no:7848

(Kàle: Lâ) Hayır öyle bir maksatla gitmiyorum. (İllâ ennî uhibbuhû fi'llâh) Şu kadar var ki, bir tek sebebi var bu işin, ben onu Allah için seviyorum. Allah için sevdiğim bir kardeşim. Başka hiç bir maksat, menfaat, bir şey bahis konusu değil. Allah için seviyorum, maddi menfaat için değil.

Cevabını dinleyin şimdi: (Kàle) Melek diyor ki: (Feinnî rasûlü'llâhi ileyke) “Ben sana Allah’ın gönderdiği elçisiyim. Vazifelendirdi Allah-u Teâlâ Hazretleri beni. (İnna'llâhe ehabbeke kemâ ahbebttehû) Sen o kardeşini nasıl seviyorsan, Allah da senisevdi. Sen onu seviyorsun diye, onu sevdiğin gibi, Allah da seni sevdi. Ben sana bunu tebliğ etmekle vazifeli gönderilmiş meleğim.”

Tabii Allah’ın sevmesi ne demek? Allah severse râzı olur. Râzı olunca rahmetini ihsân eder, hayırları ihsân eder.

Şimdi buradan çıkan şudur: Allah rızası için sevgi çok faziletli bir şeydir. Birbirimizi Allah için sevmeye, birbirimizi Allah yolunda, Allah uğrunda, *fi'llâh* ve *li'llâh*, Allah rızası için sevmeye alışmalıyız. Eskiden çok yaygındı bu muhabbet sözü memleketimizde. İnsanlar arasında cârî idi muhabbet. O onun ahiret kardeşiydi, o onun ahiret kardeşiydi. Birbirleriyle sarmaş dolaş... Hediyeler verirler, birbirlerinin yardımına koşarlar, fedâkârca muhabbetli;

“—Ben yemeyeyim o yesin, ben giymeyeyim o giysin... Ben rahat etmeyeyim, o rahat etsin... Ben hizmet edeyim, o rahat otursun...” diye, böyle bir muhabbet vardı.

Şimdi mânevî duygular zelzeleye uğrayınca, din iman zelzeleye uğrayınca, Avrupa'dan bir kasırga geldi, bizim memleketimizi alt üst etti. "Din neymiş, iman neymiş, inanç neymiş?" diye. Her şey sanki boşmuş gibi, bir ara insanlar öyle düşünülerdiler. Sand ılar ki bunlar boş.

"—20. Yüzyıl'a geldik, artık inanmanın ne lüzumu var?" filan gibi bir duygu, böyle bir yakıcı, fırının ağzından çıkan ateşli bir hava gibi bir duygu geldi, bizim çiçeklerimizi, güllerimizi sararttı. İnsanlar sandılar ki Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne inanmak boş, Peygamberimiz SAS Efendimiz'e inanmak boş... Sadece madde var, başka hiç bir şey yok... Sadece bu dünya hayatı var, başka hiç bir şey yok... Ve o küfür dalgası geldi.

19. Yüzyıl'ın bariz vasfıdır ki, Avrupa medeniyeti kâfir o zaman. Büyük bir astronomi alimi var. İşte Güneş Sistemi şuradaymış, Ay da gökyüzünde... Başka mesafeler var, onların mesafeleri bu... Birtakım hesaplar, şeyler... Dünyanın etrafında başka yıldızların döndüğüne dair bilgiler, teleskoplar yapılıyor, incelemeler yapılıyor. Bir tanesi, bir akşam toplantısında yanına yanaşmış, o büyük alime demiş ki:

"—Sen böyle yıldızların, Güneş'in, Ay'ın yerini söylüyorsun.

Söyle bakalım, senin sisteminde Allah-u Teâlâ nerede?" demiş.

O kâfir de diyor ki:

"—Benim sistemimde Allah'ın yeri yok..."

Hey cahil! Hey dangalak, seni kim yarattı? Bu kâinâtı kim yarattı? Sahipsiz mi sanıyorsun bu tıklar tıklar çalışan kâinâtı?

O zaman, o öyle demiş... Ama şimdi 20. Yüzyıl'da 19. Yüzyıl'ın çok büyük bir aptallık olduğunu, çok acele verilmiş kararlar olduğunu herkes anladı.

Bak şimdi bugün Amerika uzaya uzay mekiği gönderdi. Uzay mekiği, yâni bir vasıta gönderiyor ki, geriye dönebilecek dolmuş gibi. Şimdi iki kişi gitti, kaç defa gelecek gidecek. Büyük bir başarı. Yâni ilmin büyük bir başarısı. Eskiden fırlatılan füze geriye gelmiyordu. Yanıyordu, ancak kapsül denize düşüyordu, oradan kurtarıyorlardı, adamı çıkartıp getiriyorlardı. Şimdi bu kendisi inecek aşağıya. Planörün indiği gibi, uçağın indiği gibi gidecek, Salı günü inecek. Çok büyük bir muvaffakiyet. On milyar dolar harcamışlar... Bizim paramızla bir trilyon lira. Trilyon kelimesini kimse bilemez. Yâni ne demek? Bir trilyon lira. Saymaya insan başlasa, ömrü boyunca bitiremez o rakamı O kadar para harcamışlar o işi yapmak için.

Bak diyor ki başında, “Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin yardımıyla ve insan zekâsıyla başardığımız bu işin hayırlı olmasını dilerim.” diyor. Reis-i cumhur da oradaki adamlara mesaj göndermiş, önce Allah'ın adını zikrediyor. “Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin yardımıyla başardığımız bu iş...” diyor Amerikalı. Neden? Yola ge ldiler yo la. İlk başta bir inkâr ettiler, baktılar olmuyor, öğrendiler, el -hamd ü lillah, şimdi hepsi yavaş yavaş yola geliyor.

Amerika’da bir sürü müslüman var, Avrupa’da bir sürü müslüman var, dünyanın Japonya’sında şurasında burasında müslüman var. Kimisi yazar, kimisi atom alimi, kimisi gazeteci, kimisi kütüphane müdürü... Hepsi münevver kimseler. Cahil değil yâni. Okuyor okuyor okuyor, inceliyor... Kimisi profesör. Okuyor, müslüman oluyor. El-hamdü lillah! Yâni güneş balçıkla sıvanır mı? Sonunda yola geliyorlar.

Onun için, bize bir zararı oldu bu şeyin. Bir küfür fırtınası esti, insanların zavallı inançları, yanan yandı, kanatları kavrulan kavruldu, yere düşen düştü. Ayakta kalan nasıl kaldıysa, Allah’ın lütf u keremiyle kaldı. Ama şimdi belli oldu ki, bizim inancımız sapasağlam ayakta.

Neden Amerikalı inceleyip inceleyip de, müslümanlığa geliyor? Hepsini inceliyor, dünyayı görüyorlar. Dünya avuçlarının içinde. Kütüphaneleri var, elektronik aletleri var, cihazları var... Her şeyi tetkik ediyorlar, hak yol bu diyor, geliyor müslüman oluyor.

Hem de öyle kuru bir müslüman olmağa da râzı değil. “Allah-u Teâlâ Hazretleri her yerde hazır ve nâzır. Ben onunla irtibatımı sağlayamazsam, olur mu öyle?” diye, irtibatını sağlayıp da, ma’rifetullahı, muhabbetullahı vasıl oluncaya kadar da çırpınıyor. Bakıyorsun, çalışıp çalışıp, hop evliyâullah derece sine çıkıveriyor yâni. Öyleleri var...

Onun için, gözümüzü açalım! Yâni, bu bir mirastır ki, kadrini kıymetini bilen elinde kalır. Bilmeyenin elinden gider başkası alır. Nasıl

bizim antika eşyalarımızı geliyorlar, paralarıyla Avrupalılar, Amerikalılar alıyorsa, bu imanı sen beğenmezsen, Amerika alır. Sen bilirsin, sen kaybedersin. İster al, ister gözünü kapat, istemem de, reddet. Sen bilirsin.

Ama bu iman faydalı. Bu iman insanları birbirine sevdirtiyor, bu iman insanları mes'ud ediyor. Bu iman insanları insan ediyor, insanları sultan ediyor. İnsanları başkalarına faydalı kimseler ediyor. İnsanların birbirlerinin kanını içen, kanını döken, boynuna tel dolayıp da sıkıp da, gözlerini dışarı fırlatan canavar o lmaktan koruyor bu. Ya buna hizmet edersin, bunun doğru olduğunu, hak olduğunu anlarsın... Amerikalının anladığı gibi. Ona bak da, öyle anla mübarek! Madem her şeyde, teknikte ona bakıyorsun, otomobili oradan getirtiyorsun, bari burada da ona bak! Her şeyi ona bakmıyor musun? Bak da oradan anla... Ya böyle yaparsın, ya da gidiyor işte.

Eskiden müslümanın bir mes'ud hayatı vardı ki, Osmanlı diyarına gelen seyyahlar hayret ediyorlardı:

“—Yâ ne kadar mes'ud bir memleket, insanları ne kadar mutlu, ne kadar temiz, ne kadar huzurlu!” diye hayranlık duyuyorlardı

Biz bu nimetin kadrini bilmedik. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin bir kaidesidir ki, kadri bilinmeyen nimet elden alınır. Şükrü edâ edilen nimet artar, kadr ü kıymeti bilinmeyen nimet elden alınır. Bak zenginliğin kadrini bilme, şükrünü edâ etme; bak nasıl fakir düşersin... Sıhhatin kadrini bilme, şükrünü edâ etme; bak

nasıl hasta olursun... Hemen alınır elinden. Boş vaktin kadrini kıymetini bilme; bak nasıl başına musallat olan çeşitli şeylerden başını kaşıyacak zaman bulamazsın. Kadri bilinen nimet ve şükrü edâ edilen nimet çoğalır.

لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي
لَشَدِيدٌ

(İbrâhim: 7)

(*Lein şekertüm leezîdenneküm*) “Eğer siz şükrederseniz, mutlaka ve mutlaka ben arttırırım.” buyuruyor Allah-u Teâlâ Hazretleri. Le, tekid lâmıyla söylüyor. Sonra arkasında da nun-u te’kid-i sakile ile, *leezîdenneküm* diye böyle şiddetli bir sîgayla geliyor. “Mutlaka ve mutlaka arttırırım. (*Ve lein kefertüm inne azâbî leşedîd*) Eğer küfrân-ı nimette bulunursanız, benim azabım çok şiddetli olur.” (İbrâhim: 7) buyuruyor.

Onun için, Allah-u Teâlâ Hazretleri hakkı hak olarak görüp, tâbî olmayı bize nasib etsin... Bâtılı bâtil olarak görüp de ondan uzak durmayı bize nasib etsin... Hepimiz yâni bir nesil, iki nesil geriye gidersek, bu belde ahalisinin hepsi müslümandı. Bu beldenin Ermeni’si, Yahudi’si bile başka yerin Yahudi’sine, Ermeni’sine benzemezdi. Terbiye olmuştu.

Bizim burada Mısır’da kütüphane müdürlüğü yapmış dostumuz, hoca var, meşhur bir zât-ı muhterem, [Ali Yâkub Hoca] o anlatıyor:

“Mısır’da Ermeni’nin birisi geldi benim yanıma. Beni tavsiye etmişler de, araya araya benim yanıma öyle gelmiş.” diyor, anlatıyor kendisi kütüphane müdürü. Diyormuş ki:

“—Çocuklarıma Türkçe’yi öğretecek, Türk ahlâkını, terbiyesini öğretecek insan arıyorum.”

“Baktım gayet muntazam giyimli, başı fesli...” Olur demiş.

“—Herhalde Mısır’a yerleşmiş bir Türk de, Türkçe’yi öğretip de çocuklarına, kendi dinî duygularından kopmasın diye düşünüyor herhalde.” demiş.

“Peki dedi, kabul ettim, gittim. Meğer Ermeniymiş.” diyor. Ermeni olduğunu bilmemiş ilk önce konuşmasının intizamından. Tam bir çelebi, efendi diyor yâni. Nazik, zarif bir efendi diyor. Ve gittim baktım ki hakikaten çocuklarına da güzel bir terbiye vermek istiyor. Osmanlı terbiyesine, o zarafete hayran olmuş.

“—Şimdiki terbiye terbiye mi? İnsan sevgisi yok, insana hürmet yok, nezaket, zarafet uçtu.” diyormuş.

O terbiyeyi vermeğe çalışıyor kendisi.

“İşte uzun zaman evine gittim geldim, hakikaten birbirimizi sevdik.” diyor. Demiş ki:

“—Hocam seni o kadar sevdim ki, içimden hep dua ediyorum sana, bu çok iyi bir insan, inşâallah hristiyanlık nasib olur.” diye dua ediyorum demiş.

Şimdi hocamız da çok zarif bir insan. demiş:

“—Çok teşekkür ederim. Hakikaten kalp kalbe karşıymış. Ben de seni çok sevdim. Hakikaten çok kibarsın, çok zarıfsın. Ben de senin gıyabında hep dua ediyorum ki, ‘Bu adama bu güzel ahlâk ile müslümanlık yakıştır; yâ Rabbi sen bunu müslüman et, müslümanlığı nasib et!’ diye ben de sana öyle dua ediyorum.” demiş, öyle ayrılmışlar.

Yâni kötü niyetli bir insan değil, bak bu eski terbiyeyi arıyor. Allah işte içinde bulunduğumuz nimetlerini kadrini bilmek nasib etsin... Akılla ölçülecek her şey. Akıl olmazsa tabii hislerle olmaz.

Bir şey daha anlatıvereyim. Hadisin biraz dışına çıkıyoruz ama, bizim hayatımıza lâzım bu gibi şeyler de ondan. Şimdi bazı insanları seviyoruz, bazı insanları sevmiyoruz. Sevdiğimiz bir imza olursa bir sözün altında, tamam alkış tutuyoruz;

“—Ne güzel söylemiş, ay ne hikmet, mahza hikmet, çok güzel söz söylemiş!” diyoruz.

İmzaya bakıyoruz göz ucuyla, sevmediğimiz bir insanın imzası varsa, ağzıyla kuş tutsa, ne kadar güzel söz söylese, o sözü beğenmiyoruz.

Şimdi birisi böyle dairede çeşitli münakaşalar yapıyorlarmış, bunu anlamış. Çok zeki bir insan bana anlatan şahıs.

“—Size bazı cümleler okuyacağım.” demiş arkadaşlarına, okumuş. Altında onların sevdiği kimsenin ismini söylemiş, ama sevmediği kimsenin sözünü okumuş aslında. Okuduğu söz, onların

sevmediği bir kimsenin sözü, fakat okuduğu isim mahsustan ters, onların sevdiği isim.

“—Ooo, ne kadar güzel, hikmetli bir söz. Çok doğru. Gerçekten yerli yerinde.”

Halbuki o adamı sevmiyorlar aslında ama, altındaki imza öyle değil.

Ondan sonra onun hakiki sözünü de bu tarafta söylemiş, altına da o sevmedikleri ismi, bu söylemiş diye bildirmiş. Bu sefer de kızmışlar, bağırılmışlar, çağırmışlar.

“—Siz bağırın, devam edin bakalım. Bağırıp çağırmaya, köpürmeye devam edin.” demiş.

Epeyce bir konuşmuşlar, sakinleştikten sonra:

“—Bak şu yazı sevdiğiniz adamın yazısı, bu yazı da sevmediğiniz insanın yazısı. Gördünüz mü, siz ne kadar teraziniz bozuk, ne kadar ölçüsüz düşünüyorsunuz, konuşuyorsunuz.” demiş.

Onun için, geçen de burada geçmişti, Hazret-i Ali Efendimiz’in prensibi çok güzel:

إِنَّ الْحَقَّ لَا يَعْرِفُ بِالرِّجَالِ، اعْرِفُ الْحَقَّ تَعْرِفْ أَهْلَهُ.

(*Inne’l-hakka lâ yu’rafü bi’r-ricâli*) “Hakikat insanların ağzına bakarak, imzalarına bakarak bilinmez. (*İ’rifi’l-hakka ta’rif ehlehû*) Hakikati bil, oradan kimin hak ehli olduğunu anlarsın.”

Onu bilmezse, terazisi doğru tartmaz öyle. Sevgilerle, antipatilerle hakikat bulunmaz. Objektif olacak. İlmî hakikati bulmak için insanın bitaraf olup şöyle insaf terazisiyle tartması lâzım her şeyi. O da Allah’ın bir

lütü tabii. İşte bak bazen bir Amerikalıya o güzel lütuf nasib oluyor da, adam Amerikan üniversitesinde bakıyorsun müslüman oluyor.

g. Kelime-i Tevhid Telkin Edin!

Ebû Hüreyre RA'dan rivâyet edildiğine göre, Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁷⁸

زَوِّدُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

(الحاكم فى تاريخه عن أبى هريرة)

RE. 292/9 (*Zevvidû mevtâküm lâ ilâhe illa'llâh*)

(*Zevvidû*) “Azık olarak, malzeme olarak veriniz...” Kime? (*Mevtâküm*) “Ölme durumunda olan şahıslara, ölülerinize yâni ölmek üzere olan kişilerinize veriniz; (*lâ ilâhe illa'llâh*) *Lâ ilâhe illa'llâh* sözünü veriniz.”

Ne demek? “Hâlet-i nez’a gelmiş, ruhunu teslim etmek üzere olan, artık ömrünün son dakikalarını yaşadığı belli olan kimseye kelime-i tevhidi telkin ediniz!” demek. Çünkü, insan nasıl yola çıkarken azık alırsa, yol azığına zâd derler Arapçada, (*zâdü't- tarîk*) yolun azığı demek. Yâni insan, yolda yiyeceği malzemeyi bir çıkın yapar eline alır ya, yol azığı... “—Niye aldın bu torbayı eline?”

“—İçinde yolda yiyeceğim şeyler var, azık.”

¹⁷⁸ Deylemi, *Müsnedü'l-Firdevs*, cII, s.293, no:3338; Ebu Hüreyre RA'dan:

Kenzü'l-Ummal, c.XV , s.651, no:42579; *Camiü'l-Ehadis*, c.XIII, s.195, no:12914.

Azıksız yola çıkılır mı? Çıkılmaz. Bakkal yok, bir şey yok, çölde gidecek insan, bir yerde acıkacak. Su lâzım, yiyecek içecek lâzım. Nasıl yola azıksız çıkılmazsa, azık lazımsa; ahiret yolculuğu için de azık lâzım. Tabii,

وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى

(البقرة: ١٩٧)

(*Ve tezevvedû feinne hayra'z-zâdi'd-takvâ*)
“Azıqlanın, azık tedârik edin.” buyuruyor ayet-i kerime bize. (*Feinne hayra'z-zâd et-takvâ*)
“Azıkların en hayırlısı da o ahiret yolculuğunda takvâdır.” (Bakara, 2/197)

Hiç bir şey kâr etmez insana; takvâsı, Allah'tan korkması, sakınarak, çekinerek, dikkatlice kulluk yapmış olması kâr eder. “En hayırlı azık takvâdır!” diyor ayet-i kerime bize.

Burada da, ölülerinize azık olarak telkin ediniz *Lâ ilâhe illallâh*'ı. Çünkü o yolculukta, ona en çok o lâzım! Yolcuya nasıl yiyecek lâzımsa, o kimseye de o lâzım. O halde ölmek üzere olan kimseye, onun kızmayacağı bir kimse... Çünkü ölüye kızacağı bir insanı, tam böyle asabının bozulacağı, gördüğü zaman canının sıkılacağı bir kimseyi karşısına getirirsen, en sonunda en büyük kötülüğü yapmış olursun. Bu kızgınlıkta, şuuru zaten tam değil, tepki gösterir. Sevdiği, kızmadığı bir kimse, “Şöyle de!” diye de söylemeden, yavaşça:

“—*Lâ ilâhe illa'llâh... Lâ ilâhe illa'llâh...*” diye kelime-i tevhidi telkin edecek.

Neden? Bir kimsenin ahir kelamı *Lâ ilâhe illa'llâh* olursa, oehl-i cennet olmuş oluyor. En son anda onu demek büyük nimet.

E bir ara baktınız dudaklarını kıpırdattı, *Lâ ilâhe illa'llâh* dedi. Ondan sonra laf karıştırmayın ki, en son sözü o olsun. Yâni bu ölülerimize karşı en son anda yapılacak vazifelerimizden birisidir. Çünkü, *Lâ ilâhe illa'llâh* cennetin anahtarıdır.

Bizim mahalleye bir hoca [Nimetullah Hoca] gelmişti, çocukları çağırıyor sokaktan:

“—Gelin bakalım buraya!”

Hepsi topluştılar, yanına geldiler... Diyor ki:

“—Ben size şimdi bir demet anahtar vereceğim, bunu gidin, istediğiniz kimselere dağıtın!”

Herkes, çocuklar tabii hoca ne verecek diye bekliyorlar. “—Bakın, *Lâ ilâhe illa'llâh* deyin bakalım!”

“—*Lâ ilâhe illa'llâh*” diyorlar.

“—*Lâ ilâhe illa'llâh* cennetin anahtarıdır. Cennetin kap ısı *Lâ ilâhe illa'llâh* ile açılır, insan cennete öyle girer. Alın bu anahtarları, koyun cebinize, önünüze gelene *Lâ ilâhe illallâh* deyin!” dedi.

Hakikaten duyduk ki, mahallenin çocukları, evine koşan, çocukluk duygusuyla sevine sevine “Al anne sana cennetin anahtarı. Al ağabey sana cennetin anahtarı...” Hepsine *Lâ ilâhe illa'llâh* dağıtmışlar. Şakanın ötesinde işin doğrusu da o tabii.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi iman ile, İslâm ile, Kur'an ile yaşatsın... Son nefesimizde ol kelime-i tayyibe-i münciye ki buyurun:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ.

(Eşhedü en lâ ilâhe illa'llâh, ve eşhedü enne muhammeden abdühû ve rasûlüh) diyerek emanetimizi teslim etmeyi nasib eylesin...

Cehennemden âzâd eylesin... Cennetine dahil eylesin... Cennet içre Peygamberimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Efendimiz'in Livâü'l-Hamdi altında haşr u cem olan bahtiyarlar arasına, bizleri de ilhâk eylesin... Cemâliyle cümlemize ikram eylesin...

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

12. 04. 1981 - İskenderpaşa

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

